

Újra szól a Magyar Rádió!

Falus László

forrás: MaNDA

Skoff Elza a mikrofon előtt

Nyári meleg vasárnap volt 1944. október 15-én. 12 óra után a rádió hanglemezeket közvetített, majd hirtelen elhallgatott. Déli 12 óra körül érkezett meg a stúdióba a Várból Horthy proklamációja. Tavaszy Sándor ügyveltes bemondónak csak rövid ideje maradt a szöveg átfutására, mielőtt adásba kapcsolták, és felolvasta. A rádió fél négy körül ismét elhallgatott: ettől kezdve a németek és a nyilasok kezén volt. Novemberben elkezdődött a Rádió áttelepülése Nyugat-Magyarországra, és decemberben is folytatódott. A Stúdió a Mosonmagyaróvár melletti rónafői kastélyba került, majd tovább költözött Ausztriába, ahonnan Bécs felszabadulásáig tovább adtak.

1945. január 16. délutánján hatalmas dörrenés rázta meg a Kálvin tér környékét, felrobbantották a Ferenc József, mai nevén Szabadság hidat. A szovjet hadsereg első egységei is ekkor léptek be a Rádió épületébe, amelyet több találat ért. A nevezetes VI. stúdió beomlott. Jelentős károk érték a műszaki berendezést. Ezt jól jellemzi, hogy a korábbi ötven mikrofonból kilenc maradt meg. *Ortutay Gyula*, az Irodalmi osztály helyettes vezetője a közelben lévő lakásából hamarosan be-

ment a székházba, és egy cédulát hagyott a Sándor utcai kapun: „*Rádiósok, akik éltek, szeretettel várunk benneteket a lifttel szembeni óvóhelyen, 21-én.*”

Dálnoki Miklós Béla beszél

forrás: MaNDA

Ortutayt a Budapesti Nemzeti Bizottság január 20-án megbízta a Magyar Rádió és az MTI vezetésével. Megkezdődött a munka, a romeltakarítás, a megmaradt berendezések kijavítása, a szervezés. Ortutay Gyula és *Barsi Ödön* rendező március 3-án Debrecenbe, az Ideiglenes Nemzeti Kormány székhelyére utazott, hogy a szükséges felhatalmazásokat megszerezze. Az ekkor folytatott tárgyalások során megállapodás született, hogy a Magyar Rádió legkésőbb május 1-jén, a munkásosztály nemzetközi ünnepén megkezdje működését. Március 28-án, a Kereskedelmi Minisztérium által a Rádió székházába összehívott értekezleten az érdekeltek megállapodtak a soron következő és a távlati feladatokban. A rádiókészülékek használata változatlanul tilos volt, ezért a rádiógyárak által adott utcai hangszórók felszerelését határozták el.

A műsornak a hangszórókhöz történő eljuttatására két rádióadó útján volt elvi lehetőség. Az egyik, a svábhegyi telefonközpontban megmaradt 0,5 kW-os berendezés volt. A másiknak, az 1,25 kW-osnak a működését a Petőfi Sándor utcai Főpostára tervezték. Ez utóbbit május 17-én helyezték üzembe, az adást addig az előbbi berendezés sugározta. Az utcai hangszórókat, amelyek a műsört a rádióadó vételével kapták, a következő helyeken szerelték fel: Blaha Lujza tér, a Nemzeti Múzeum kertje, a Rádió székháza, Liszt Ferenc tér, Erzsébet tér, Szent István tér és a ferencvárosi Ferenc tér. (Buda technikai okok miatt kimaradt a programból).

Az 1945. május 1-jei műsor

12.00 Harangszó. Új hívőjel. Köszöntő.	Csajkovszkij: 1812, Philadelphiai Szimfonikus Zenekar, vezényel Stokowski (hanglemezműsor)
12.15 Dálnoki Miklós Béla, az Ideiglenes Nemzeti Kormány miniszterelnöke beszél	16.40 Gobbi Hilda és Major Tamás verset mond
12.30 Hírek	17.00 Hírek
12.45 „A munka ünnepe”. A pártok vezetőinek beszéde	17.15 „A romok felett” Zilahy Lajos beszél
13.15 Bartók: „Elmúlt időkből” Előadta a férfikórus (Vásárhelyi Zoltán vezényli a férfikart) Beethoven: III. Leonóra nyitány. Az új Rádiózenekar (vezényel Ferencsik János)	17.30 „Májusfa” Hangképek a szabad magyar májusról
13.45 Műsorismertetés	17.45 Erkel: „Hunyadi László” nyitány, vezényel Ferencsik János (hanglemez)
14.00 Hírek	18.00 Hírek
16.00 A Nemzeti Segély híradója és gyermekpostája	18.05 Hírek orosz nyelven
16.10 Muszorgszkij: Borisz Godunov című dalművéből Borisz búcsúja és Borisz halála, éneklí Saljapin, zenekari kísérettel; Forradalmi jelenet;	18.15 Orosz műsor (a szovjet katonák számára)
	19.00 Hírek
	19.15 Palló Imre dr. kuruc nótákat énekel, a Rádiózenekart Polgár Tibor vezényli
	19.30 Liszt: Mazeppa és XII. magyar rapszódia (hanglemezműsor)

Az adás bemondója Skoff Elza és Körmeny László, rendezője Barsi Ödön volt.

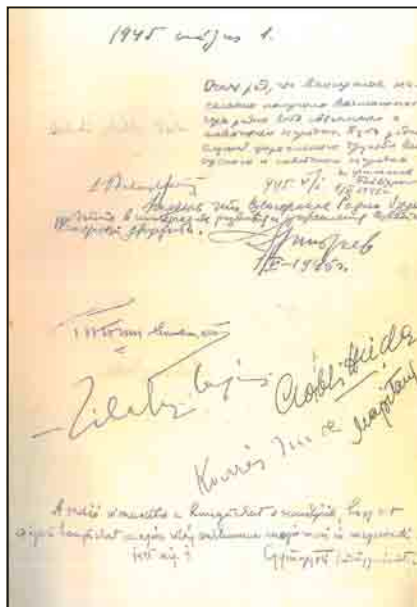
Feszített munka folyt a Stúdióban is. Március 21-én *Ferencsik János* vezetésével megtartotta első próbáját az alakuló Rádiózenekar. Az egyetlen megmaradt lemezzvágót a Durium hanglemezgyár adta kölcsön. Ezzel vették fel az új szünetjelet, vagy ahogy akkor nevezték: hívőjelet. Május 1-jén, pontosan 12 órakor a főváros legforgalmasabb pontjain felszerelt hangszórók hirdették, hogy a rádió a hosszú némaság után megint megszólalt. Felhangzottak az új hívőjel, a „Te vagy a legény, Tyukodi pajtás” kezdetű kuruc nóta első akkordjai. Ezt követte a köszöntő: Ortutay Gyula beszéde. Elhangzottak a szavak, amelyeket még Bajcsy-Zsilinszky Endre fogalmazott meg: „A Magyar Rádió végre szabad!”

Dálnoki Miklós Béla, az Ideiglenes Nemzeti Kormány miniszterelnöke néhány perccel 12 óra után érkezett meg a Stúdióba. Rövid üdvözlés után a III. stúdióba ment és helyet foglalt a mikrofon előtt. Beszéde előtt elhangzott a Himnusz, utána pedig a Szózat. Beszédében ismertette a kormány programját és 1944 decembere óta végzett munkájának eredményeit. Fél egykor híreket mondtak, majd a „Munka ünnepe” című műsorban a pártok vezetőinek, *Tildy Zoltánnak*, *Szakasits Árpádnak*, *Rákosi Mátyásnak*, *Supka Gézának* és *Kovács Imrének*, valamint a szakszervezet főttitkárának, *Kossa Istvánnak* a beszédét

közvetítették. (A nap további programját lásd keretesünkben.)

Május 18-án értesült a Rádió arról, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszüntette a rádióhallgatás tilalmát, amit az MTI május 20-án hivatalos közleményben hozott a nyilvánosság tudomására. Megkezdődhetek a rádiós hétköznapok. A napi adásidő eleinte hat, május 25-től tíz óra volt. Kiemelkedő tudósítás volt az első hónapban *Bajcsy-Zsilinszky Endre* Parlament előtti dísztemetésének közvetítése

A Rádió első adásnapja stúdiónaplójának lapjaiból

május 27-én. Riporterként *Gyöngyi László*, a kor neves rádióbemondója dolgozott a programban. Az első színházi közvetítésre augusztus 11-én került sor, *Fényes Szabolcs* *Maya* című operettjét adták az Operettszínházból.

Lakihegyen az adóépületet a berendezésekkel és az antennatornyokat 1944. novemberében felrobbantották. Április elején a különböző postai rádiós üzemekből összegyűlt technikusok elkezdték a romok eltakarítását és a berendezések rendbe hozását.

Érdekes szála a történetnek a lakihegyi 20 kW-os adó sorsa. Ez az adó 1928 óta, 1944 őszéig Lakihegyen működött. Akkor leszerelték, ládába csomagolták, és a Pápa melletti Borsosgyőr határában, egy ősztlől tavaszig majdnem járhatatlan úton megközelíthető épületben rejtették el. Ott vészeltte át a háborút. Az adót lefoglalása alóli mentesítése után 1945 júniusában szállították Lakihegyre, ahol gondosan átvizsgálták. Július elején megkezdtek a 150 méter magas tornyok újjáépítését. Az elsővel szeptember közepén végeztek, erre szerelték fel a torony és az adóépület között az antennát. Az állomás ünnepélyes üzembe helyezésére szeptember 20-án került sor, és ekkortól az addigi Petőfi Sándor utcai (főpostai) adásnál lényegesen nagyobb energiával sugározták a műsort.

A Stúdióban a műszaki berendezések helyreállítását és üzemeltetését *Tomcsányi Béla* irányította. A Posta műszaki tevékenységének vezetői *Kodolányi Gyula* és *Garai László* voltak, akiknek nemcsak a berendezések megmentésében, hanem az újjáépítésben is nagy szerepük volt. ●

